

FITXA
NÚM.:
001

**IMMOBLE:
NIU DE METRALLADORES DE LES DEVESES I.**

REF:

PARTIDA/EMPLAÇAMENT: PLATJA SANTA ANNA.

TIPOLOGIA:

NIU DE METRALLADORES DE PLANTA CIRCULAR SIMPLE I PASSADÍS DE SORTIDA A L'EXTERIOR.

CRONOLOGIA: INICIS DE 1937.

ÍNDEX DE PROTECCIÓ: B.R.L.

LOCALITZACIÓ: Accés des del carrer Riu Toixar.

COORDENADES GPS: X 38'8824606 Y -0'0321992

COORDENADES UTM: X 757,436,78 Y 4,307,919,86

ACCESSIBILITAT: Fàcil accés per a gent amb mobilitat completa. Ara bé, la sorra de la platja podria dificultar l'accés a persones que precisen d'algun tipus d'instrumental per desplaçar-se.

PROPIETAT: Estat. Domini Públic Marítim Terrestre (DPMT).

CRONOLOGIA: Segons Emilio Oliver Sanz de Bremond (2017: 61) és a inicis de 1937 quan es construeixen els nius de metralladores de la ciutat de Dénia. La problemàtica que comporta aquesta cita és la seua imprecisió: en primer lloc, la paraula «iniciis» pot ser subjectiva a l'hora de determinar durant quins mesos es van construir els nius de metralladores. I és que a «iniciis» de 1937 encara que no s'havia creat l'òrgan que regularia la construcció dels mateixos (la Defensa de Costes). Exemples com el de la veïna Oliva demostren que les fortificacions anteriors a l'arribada dels enginyers de la Defensa de Costes són de molt baixa qualitat, com en el cas del Clotal (Vergel 2021). No obstant, els casos de Dénia presenten fàbriques consistentes i amb bons acabats a més de plantes exactament iguals que les d'Oliva (Aigua Morta i Molinell - Santa Anna i Deveses). La diferència entre aquestes és la fàbrica amb graves que es construeix a Oliva front a la de còdols de riu de Dénia, aparentment més rudimentària. Les fonts documentals a Oliva ens il·lustren del moment de la construcció de les casamates, a partir de mitjans del 1938. A Dénia queda la incògnita, però de moment podríem concloure que el fet que ambdós municipis compartisquen casamates amb la mateixa planta sembla indicar que les seues obres foren dirigides pel mateix personal. Més encara si tenim en compte la cita d'Emilio Oliver, en la que es recalca que els nius de Dénia són dissenyats per enginyers (2017: 61). A Oliva sabem que ho feu la Defensa de Costes, i a Dénia també pensem que seria el més probable, encara que per a això deuríem allargar els «iniciis de l'any 1937» d'Emilio Oliver fins almenys el 12 de juny del mateix any, moment en què es crea la institució reguladora.

En acabar la Guerra Civil Espanyola, davant una possible entrada en la Segona Guerra Mundial, la dictadura franquista elaborà un inventari que arregljava les construccions de Defensa de Costes. Finalment no s'hi produiria l'entrada en qüestió, pel que les casamates quedarien abandonades fins els nostres dies.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ: Es tracta d'una casamata de 6'6 m x 4'4 m conformada per un llenç circular que acaba en una posició més baixa que l'inici. D'aquesta manera i junt a la incorporació d'altre llenç rectilini es crea un passadís que actua com a entrada al niu de metralladores. La fàbrica es correspon amb el característic formigó "republicà", identificat, principalment, per la presència de còdols rodats de riu entre l'argamassa. Aquesta és de bona qualitat, amb una quantitat generosa de calç i vares de ferro que reforcen l'estructura armant el formigó. La tècnica constructiva és la de l'encofrat, de 60 cm d'alçària i 69 cm de gruix. En alguns d'aquests blocs d'encofrat es poden observar inclús les taules que el conformaven, amb una alçària de 40 cm i una amplària de 9'5 cm.

USOS I FUNCIONS: Els nius de metralladores tenien la funció principal de protegir les costes republicanes front a qualsevol tipus d'atac franquista, feixista o nazi. On acabava l'angle de tir d'un d'aquests començava el del seu costat, de manera que cobrien completament la línia de costa. Les funcions rutinàries, no obstant, eren de vigilància, sobre les quals devien realitzar un informe diari i fer-lo arribar a l'organisme de Defensa de Costes, del qual depenien. Podien arribar a suportar fins 550 kg/cm² (Fernández Guirao 2008: 172).

OBSERVACIONS: -.

ADDENDA DESCRIPCIÓ:

Materials: L'únic material conservat en la casamata de les Deveses I és l'anomenat formigó "republicà": una mescla de terra, calç i còdols rodats de riu reforçats per vares de ferro. La quantitat de calç és generosa, formant una argamassa força dura i compacta per poder resistir els impactes d'explosius o altre tipus d'armament enemic.

Fàbriques: Sols s'observa l'anomenada fàbrica de formigó "republicà", de bona qualitat i homogènia en la totalitat de la construcció. Aquesta argamassa presenta en el cas que ens ocupa un color gris blanquinós. Pel que fa a les pedres incrustades, es tracta de còdols de riu de petita i mitjana mida. La part superficial es recobreix de formigó fi, sense roques, sobre el qual queda fossilitzada, en algunes ocasions, la marca dels llistons que conformaven la caixa de fusta de l'encofrat. Les seues dimensions són de 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària. La construcció es reforça amb vares de ferro que travesen els encofrats.

Dimensions: Dimensions àrea: 4'4 x 4'25 m en planta circular. Superfície: 8'65 m².

Alçària màxima estructures des del nivell del sòl: 1 m.

Dimensions estructures individualitzades:

- 001 mur: Llargària: 2 m. Amplària: 0'64 m. Alçària: 1'8 m.
Descripció de la fàbrica: (Murs 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 i 9).
Fàbrica composta per formigó "republicà", que en la zona de contacte amb la fusta de l'encofrat conserva una textura fina, però, pel contrari, en l'interior, l'alta quantitat de còdols rodats de riu en una mescla de terra i calç ofereix un aspecte tosc. Pel que fa a les quantitats de calç, són sempre generoses aportant gran consistència a l'argamassa.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- 002 mur: Llargària: 2'4 m. Amplària: 0'69 m. Alçària: 0'8 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- 003 mur: Llargària: 1'1 m. Amplària: 0'69 m. Alçària: 0'35 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- 004 mur: Llargària: 5 m. Amplària: 0'69 cm. Alçària: 0'9 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.

Ajuntament de Dénia

**GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.

- **005 mur:**
Llargària: 2'45 m. Amplària: 0'69 m. Alçària: 0'8 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- **006 mur:**
Llargària: 2'25 m. Amplària: 0'78 m. Alçària: 1'4 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- **007 mur:**
Llargària: 0'8 m. Amplària: 0'66 m. Alçària: 0'8 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- **008 paviment:**
Llargària: 2'4 m. Amplària: 1'34 m. Alçària: 0'7 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.
- **009 paviment:**
Llargària: 0'5 m. Amplària: 0'3 m. Alçària: 0'2 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem Mur 1.
Alçària caixa encofrat: 60 cm d'alçària per 69 cm de grossària. La llargària és variable.
Dimensions dels taulons de l'encofrat: 40 cm d'alçària per 9'5 cm d'amplària.

FONTS DOCUMENTALS:

«A comienzos de 1937 los ingenieros militares trazaron un plan de defensa de costas. Todas las playas de Marinas, Bovetas y Palmares fueron elegidas para el emplazamiento de refugios para nidos de ametralladoras. En las escolleras Norte y Sur (en ésta frente a su comienzo) se construyeron igualmente dichas defensas; en la parte de las Rotas solo se instalaron unos pocos (la parte arenosa era más apta para los desembarcos). Sin embargo, para la defensa artillera eran las Rotas, estratégicamente, más aptas para la instalación de baterías de largo alcance». (Oliver Sanz de Bremond, E. (2017): *La Guerra Civil Española*, p. 61).

FONTS ORALS: -.

Ajuntament de Dénia

BIBLIOGRAFIA:

- MARTÍNEZ MEDINA, A. (2016a): «Defensas de la Guerra Civil en la costa de la Marina Alta», dins *Història i Memòria: la Guerra Civil a Dénia* (Seser Pérez, R. ed.; coord.), 71-79.
- MARTÍNEZ MEDINA, A. (dir.) (2016b): *Arquitectures per a la defensa de la costa Mediterrània*, exposició itinerant.
- OLIVER SANZ DE BREMOND, E. (2017): *La Guerra Civil Española 1936-1939 vivida en una ciudad de la retaguardia republicana, Dénia* (edició facsímil).
- VERGEL DOS SANTOS, A. J. (2021): «Primera investigació sobre les casamates a Oliva», en *Cabdel·ls*, 19, 113-145.

ESTAT ACTUAL: Actualment el niu de metralladores es troba a mig camí entre la vora de la mar i el carrer d'accés. Es conserva una petita duna que separa les cases i apartaments de primera línia de costa amb la pròpia platja de Santa Anna, de sorra fina. A pocs centenars de metres cap al nord es troba el riu Molinell. Cap a l'interior, en la zona urbanitzada, els inicis de la carretera de les Marines. Cap al sud, a 800 m de distància es conserven les restes del niu de metralladores de les Deveses II. Cap al Nord, a 800 m el del Molinell Oliva.

OBSERVACIONS: -.

DADES ADMINISTRATIVES (Si escau).

DADES CADASTRALES: Cadastre 1950.

Polígon:

Fulla:

Parcel·la:

Parcel·les adjacents:

ESTAT DE CONSERVACIÓ. Índex conservació 4 (Té enderrocs que abasten més del 50% de les estructures).

OBSERVACIONS: En trobar-se l'estructura al mig de la platja, sense senyalització ni proteccions, l'acció humana quotidiana sobre aquesta, involuntàriament, està danyant les estructures. A més, pot ser blanc de grafiters, com en el cas de la casamata de la platja de les Deveses II.

RECOMANACIONS: Cercat de cordó dunar. Cartell explicatiu.

MATERIAL GRÀFIC: Cartografia, planimetria, material fotogràfic.

CARTOGRAFIA:

- Mapa 1. Instituto Geográfico Nacional. 1900.
- Mapa 2. Instituto Geográfico Catastral. 1983.
- Mapa 3. Cartografía Militar de España. 1:50.000.
- Mapa 4. Mapa Topográfico Nacional de España. 1:25.000.
- Mapa 5. Vol Americà 1956.
- Mapa 6. Oficina Virtual Cadastre.
- Mapa 7. I.C.V. Visor Generalitat.

Mapa 8. Casamates de Dénia: situació.

PLANIMETRIA.

- M.G.P. 001.
- M.G.P. 002.
- M.G.P. 003.

M.G.P. 004.

ARXIU MEMÒRIA GRÀFICA:

- A.M.G.001.
- A.M.G.002.
- A.M.G.003.
- A.M.G.004.
- A.M.G.005.
- A.M.G.006.
- A.M.G.007.
- A.M.G.008.

ALTRES RECURSOS

(Dron, pèrtiga, ortofoto, plantes etc.).

Ajuntament de Dénia

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

REDACTOR: ANTONI. J. VERGEL.

COL·LABORADORS:

DIRECTOR PROJECTE: JOSEP. A. GISBERT.

DATA FITXA: SETEMBRE, 2021.

Ajuntament de Dénia

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

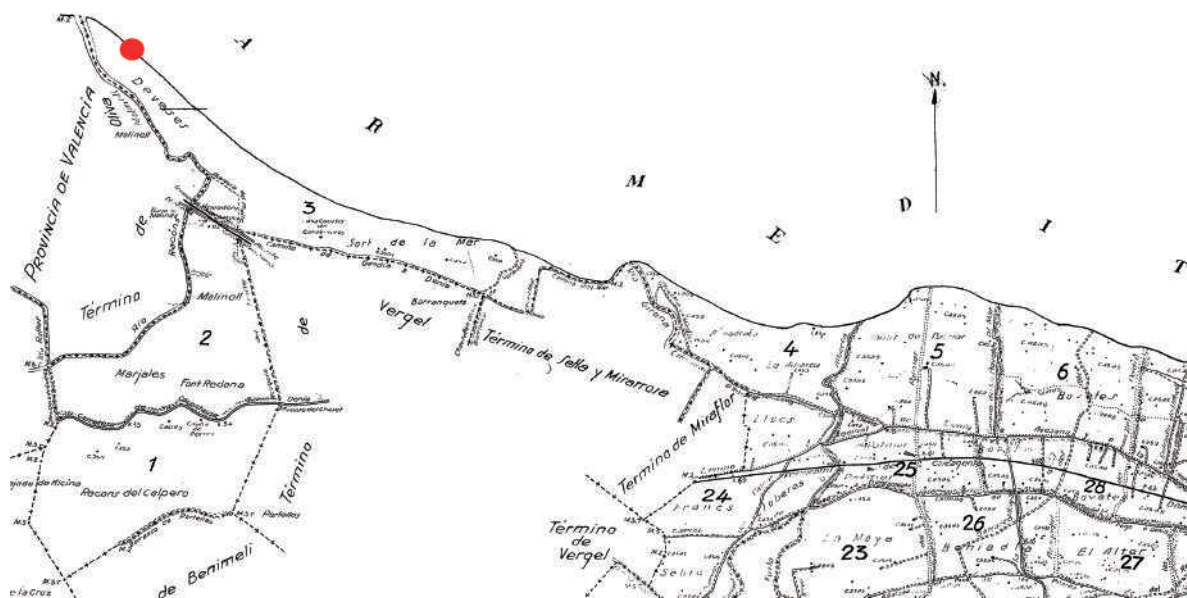
**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

Mapa 1. Instituto Geográfico Nacional. 1900.

Mapa 2. Instituto Geográfico Catastral. 1883.

Ajuntament de Dénia

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

Mapa 3. Cartografia Militar de España. 1:50.000.

Mapa 4. Mapa Topográfico Nacional de España. 1:25.000.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

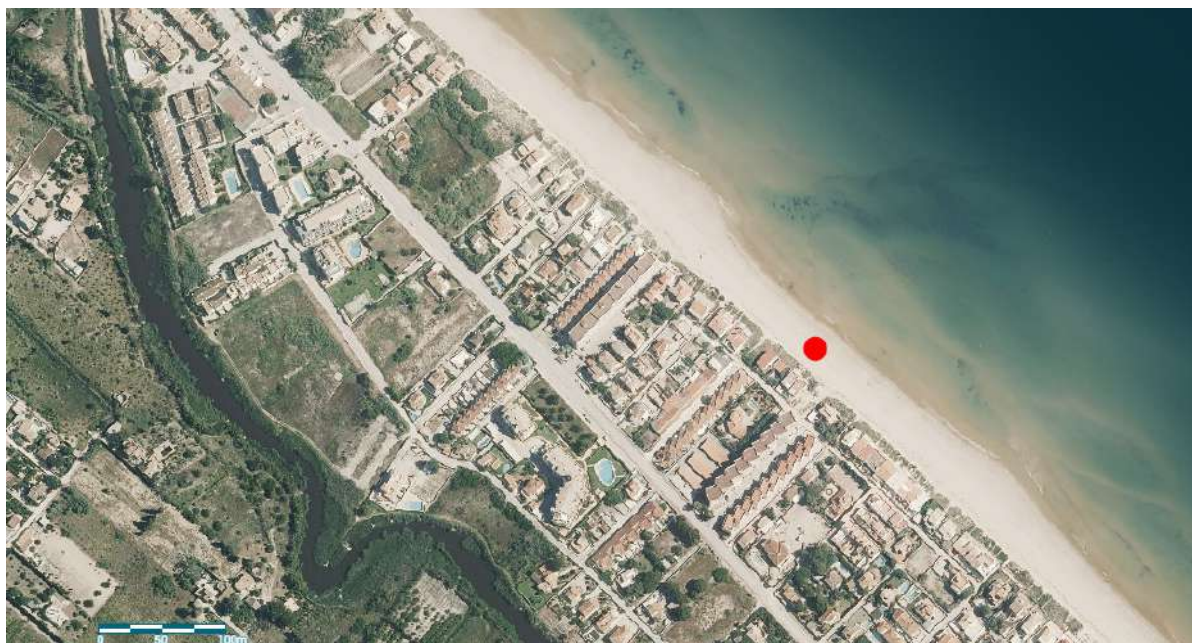
Mapa 5. Vol America 1956.

Mapa 6. Oficina Virtual del Cadastre.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

Mapa 7. I.C.V. Visor Cartogràfic de la Generalitat Valenciana.

Mapa 8. Casamates de Dénia: situació.

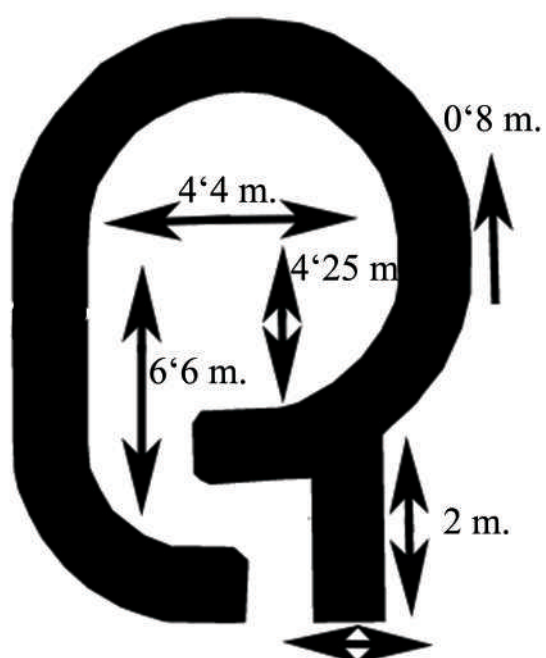

Ajuntament de Dénia

GENERALITAT
VALENCIANA
Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

M.G.P. 001. Planta i mesures. Casamata les Deveses I.

M.G.P. 002. Alçària dels encofrats. Casamata les Deveses I.

[PEU PLÀNOL/MAPA/I·L·L·USTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

M.G.P. 003. Amplària dels encofrats. Casamata les Deveses I.

M.G.P. 004. Alçària i amplària d'un dels encofrats. Casamata les Deveses I.

[PEU PLÀNOL/MAPA/I·L·L·USTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 001. Fotografia general est. Casamata les Deveses I.

A.M.G. 002. Fotografia general sud. Casamata les Deveses I.

[PEU PLÀNOL/MAPA/I·L·L·USTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 003. Fotografia general oest. Casamata les Deveses I.

A.M.G. 004. Fotografia general nord. Casamata les Deveses I.

[PEU PLÀNOL/MAPA/I·L·L·USTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 005. Fotografia en alçària. Casamata les Deveses I.

A.M.G. 006. Fotografia del passadís. Casamata les Deveses I.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 007. Fotografia de detall. Taulons de l'encofrat. Casamata les Deveses I.

A.M.G. 008. Fotografia de detall. Suport de metralladora. Casamata les Deveses I.